

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката

Регионално управление на образованието – Пазарджик

4400 гр. Пазарджик, ул. „П. Яворов“ № 1, тел/факс 034/446 270, www.riopz.com, e-mail: rio-pz@cybcom.net

ДО
ДИРЕКТОРА
НА .....
ГР./С.....

РЕГИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Изх. № 222-842/17.07.2017 г.

гр. Пазарджик, ул. "П. Яворов" № 1

Относно: Изпълнение на част от мерките, залегнали в Междуинституционалния план за действие за превенция на агресията и за засилване на сигурността в образователните институции

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО / УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ДИРЕКТОР,

Уведомявам Ви, че във връзка с изпълнението на част от мерките, залегнали в Междуинституционалния план за действие за превенция на агресията и за засилване на сигурността в образователните институции, Ви предоставям следната информация:

- Актуализиран списък на лицензираните доставчици на социални услуги на територията на цялата страна, които предоставят услуги за подкрепа на деца и семейства, за промяна на отклоняващо се или неприемливо поведение при децата, за изграждане на позитивни модели за отглеждане и възпитание на децата, за работа с деца със специални нужди, както и кратка информация за същността на всеки един вид социална услуга, която е представена по достъпен начин, така че да бъде максимално полезна и в улеснение на работата на професионалистите в образователните институции;
- Практически насоки за действията, които учители и ученици трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации;
- Информация за добри практики, които са изведени от работата на терен с децата и техните семейства, от страна на доставчиците на социалните услуги.

Моля на електронните страници на детските градини и училищата, да се поместят актуализирания списък на лицензираните доставчици на социални услуги за подкрепа на деца и семейства, информация за същността на всеки вид социална услуга, а училищата и практическите насоки за действията, които учители и ученици трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации.

Приложено Ви изпращам:

1. Списък на лицензираните доставчици на социални услуги за подкрепа на деца и семейства;
2. Информацията за същността на всеки един вид социална услуга;
3. Добри практики за работа с децата и техните семейства;
4. Практически насоки за действията, които учители и ученици трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации.

ВАЛЕНТИНА КАЙТАЗОВА

Началник на РУО-Пазарджик

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

ОБЛАСТ ЛОВЕЧ

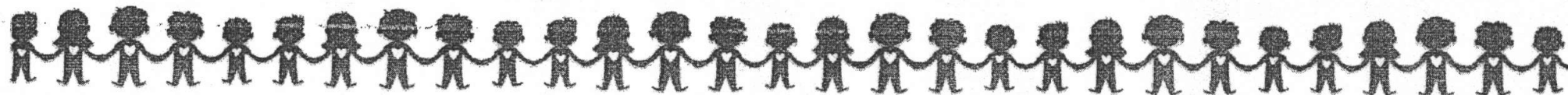
№	Област	Местонахождение	Телефон, e-mail	Услуга	Лице за контакт
1	Ловеч	гр. Ловеч, кв. „Здравец“, ул. „Райна княгиня“ №2	068/60 37 10 zakritalv@abv.bg	Дневен център за деца и пълнолетни с увреждания	Мария Неद्याлкова
2		гр. Луковит, ул. „Христо Ботев“ №26	0876 99 82 27 csri_lukovit@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Величка Цехова
3		гр. Тетевен ул. „Боева могила“ №5	067/85 32 47 dc_slancho@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Бранимира Павлова
4		гр. Тетевен ул. „Боева могила“ №5	067/85 32 47 dc_slancho@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Бранимира Павлова
5		гр. Ловеч, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ №28, бл. „Армеец-3“, вх. В	068/60 29 28 Sgi_lovech@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Весела Цанкова
6		гр. Тетевен, ул. „Здравец“ №19	0889 11 18 48; 0882 43 09 18 Podkrepa_detel@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Анита Габровска
7		гр. Троян, ул. „Г. С. Раковски“ №17	0877 330 225 Cop_troyn@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Галина Кънчева

ОБЛАСТ МОНТАНА

№	Област	Местонахождение	Телефон, e-mail	Услуга	Лице за контакт
1	Монтана	гр. Монтана, ул. „Княз Ал. Батенберг“ №38	096/30 74 58 kali5775@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Калина Миронова Кузманова
2		гр. Монтана, ул. „22-ри септември“ №46	096/30 32 70 kzs_u_montana@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Гая Илчева
3		гр. Берковица, ул. „Ашиklar“ №7	0953/80116; 0884029213 cop_berk@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Елена Иванова
4		гр. Лом, ул. „Димитър Ангелов“ №5	0893 47 42 38 Tsop_lom@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Димитрина Николова
5		гр. Монтана, ул. „Извора“ №30	096/30 04 91 ksumentana@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Тони Тодоров

ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК

№	Област	Местонахождение	Телефон, e-mail	Услуга	Лице за контакт
1	Пазарджик	гр. Панагюрище, ул. „Кристю Чолаков“ №32	035/76 21 83 dcdu.daga@mail.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Лилия Петришка
2		гр. Пазарджик, ул. „Кч. М. Луиза“ №63	034/44 38 00 egida_pz@abv.bg	Център за социална рехабилитация и интеграция	Златка Грудева
3		гр. Белово ул. „Априлско въстание“ №15	0879 54 96 52 dcdu_belovo@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Спасимира Илиева
4		гр. Брацигово ул. „Васил Левски“ №6	035/52 25 17 nina_naydenova@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Костадинка Найденова
5		гр. Велинград, ул. „Гео Милев“ №6	035/95 12 98 dcdmu_velingrad@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Величка Симеонова
6		гр. Пазарджик, ул. „П. Волов“ №14	034/45 48 93 dcdu_pz@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Гергана Васева
7		гр. Пещера, ул. „Сокола“ №1	035/06 22 88 dcdmu_peshtera@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Соня Бурова
8		гр. Ракитово, ул. „Г. Георгиев“ №5	035/42 22 32 dcdu_stilian@abv.bg	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	Светлана Басва
9		гр. Брацигово, ул. „Трети март“ №57	0879 51 28 46 kzsuds_br@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Красимира Мирева
10		гр. Велинград, ул. „Цар Самуил“ №13	0879609144 cop.pg@mail.bg	Център за обществена подкрепа	Златка Ангелова
11		с. Лесичово, общ. Пазарджик ул. „Георги Кратунчев“ №2, ет. 2, дясно крило	035/17 22 33 Cnst_cop@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Цветанка Борисова
12		гр. Пазарджик, бул. „Ал. Стамболийски“ №48	034/44 75 30; 0894 61 22 47 Ksu_pazardjik@abv.bg	Център за обществена подкрепа	Гергана Спасова
13		гр. Панагюрище, л. „Кръстю Гешанов“ №55	035/76 20 23 Cop.pg@mail.bg	Център за обществена подкрепа	Красимира Русинова

ИНФОРМАЦИЯ ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА ЗА ДЕЦА

I: ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА

Комплекс от социални услуги, предназначени за деца и семейства с цел предотвратяване на изоставянето на децата и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви.

Екип от специалисти: социални работници, психолози, педагози (в т.ч. специален педагог), арт-терапевти, логопеди, и други (в т.ч. специално привлечени по индивидуални случаи външни консултанти)

Обхват на дейност/въздействие: социално и психологическо консултиране; оценяване на родителски капацитет; посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликт при развод/раздяла; оценяване, обучение и подкрепа на бъдещи приемни родители, осиновители; консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми; реализиране на социални (в т.ч. програми за профилактика, за професионално/кариерно ориентиране) програми за деца и семейства; други.

II: ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ

Комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Екип от специалисти: психолози, кинезитерапевти, логопеди, педагози, рехабилитатори, трудотерапевти, арт-терапевти и други специалисти, според спецификата и конкретиката на отделните казуси и регион.

Обхват на дейност/въздействие: В индивидуалните планове за грижа, спрямо възможностите и необходимостта, се залага и работа със семейството на потребителите.

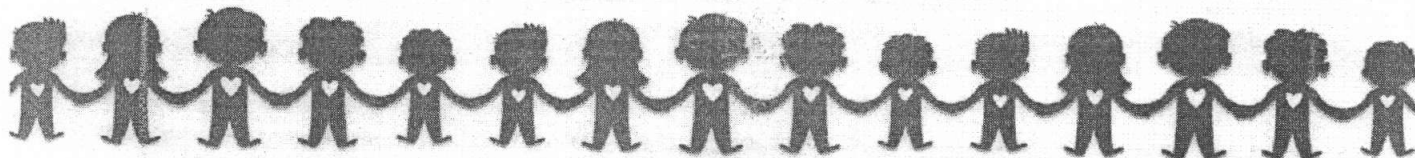
III: ДНЕВЕН ЦЕНТЪР ЗА ДЕЦА С УВРЕЖДАНИЯ

Комплекс от социални услуги за цялостно обслужване на децата през деня, които са свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, рехабилитационни потребности, организация на свободното време и личните контакти.

Екип от специалисти: социални работници, психолог, социален педагог, медицински специалист, помощен персонал, външни консултанти и доброволци. Обхват на дейност/въздействие: обучение според възможностите на потребителя, овладяване на ежедневни дейности, рисуване, моделиране, спортни дейности, междугрупови отношения, работа със семейството.

Забележка: Има и други социални услуги, които могат да се ползват от деца и семейства и за които, при необходимост, може да се получи допълнително информация от отделите „Закрила на детето“ при Дирекция „Социално подпомагане“ в съответния регион или от местната администрация.

¹Социалните услуги за деца, които се предоставят в общността съгласно Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) се предоставят от общините и вписаните в регистъра на Агенцията за социално подпомагане лица, които имат издаден лиценз от Държавна агенция за социално подпомагане, за предоставяне на социални услуги за деца до 18 годишна възраст.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА ЗА ДЕЦА

I: ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА

Комплекс от социални услуги, предназначени за деца и семейства с цел предотвратяване на изоставянето на децата и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви.

Екип от специалисти: социални работници, психолози, педагози (в т.ч. специален педагог), арт-терапевти, логопеди, и други (в т.ч. специално привлечени по индивидуални случаи външни консултанти)

Обхват на дейност/въздействие: социално и психологическо консултиране; оценяване на родителски капацитет; посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликт при развод/раздяла; оценяване, обучение и подкрепа на бъдещи приемни родители, осиновители; консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми; реализиране на социални (в т.ч. програми за профилактика, за професионално/кариерно ориентиране) програми за деца и семейства; други.

II: ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ

Комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Екип от специалисти: психолози, кинезитерапевти, логопеди, педагози, рехабилитатори, трудотерапевти, арт-терапевти и други специалисти, според спецификата и конкретиката на отделните казуси и регион.

Обхват на дейност/въздействие: В индивидуалните планове за грижа, спрямо възможностите и необходимостта, се залага и работа със семейството на потребителите.

III: ДНЕВЕН ЦЕНТЪР ЗА ДЕЦА С УВРЕЖДЕНИЯ

Комплекс от социални услуги за цялостно обслужване на децата през деня, които са свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, рехабилитационни потребности, организация на свободното време и личните контакти.

Екип от специалисти: социални работници, психолог, социален педагог, медицински специалист, помощен персонал, външни консултанти и доброволци. Обхват на дейност/въздействие: обучение според възможностите на потребителя, овладяване на ежедневни дейности, рисуване, моделиране, спортни дейности, междугрупови отношения, работа със семейството.

Забележка: Има и други социални услуги, които могат да се ползват от деца и семейства и за които, при необходимост, може да се получи допълнително информация от отделите „Закрила на детето“ при Дирекция „Социално подпомагане“ в съответния регион или от местната администрация.

¹ Социалните услуги за деца, които се предоставят в общността съгласно Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) се предоставят от общините и вписаните в регистъра на Агенцията за социално подпомагане лица, които имат издаден лиценз от Държавна агенция за социално подпомагане, за предоставяне на социални услуги за деца до 18 годишна възраст.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА ЗА ДЕЦА

I: ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА

Комплекс от социални услуги, предназначени за деца и семейства с цел предотвратяване на изоставянето на децата и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви.

Екип от специалисти: социални работници, психолози, педагози (в т.ч. специален педагог), арт-терапевти, логопеди, и други (в т.ч. специално привлечени по индивидуални случаи външни консултанти).

Обхват на дейност/въздействие: социално и психологическо консултиране; оценяване на родителски капацитет; посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликт при развод/раздяла; оценяване, обучение и подкрепа на бъдещи приемни родители, осиновители; консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми; реализиране на социални (в т.ч. програми за профилактика, за професионално/кариерно ориентиране) програми за деца и семейства; други.

II: ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ

Комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Екип от специалисти: психолози, кинезитерапевти, логопеди, педагози, рехабилитатори, трудотерапевти, арт-терапевти и други специалисти, според спецификата и конкретиката на отделните казуси и регион.

Обхват на дейност/въздействие: В индивидуалните планове за грижа, спрямо възможностите и необходимостта, се залага и работа със семейството на потребителите.

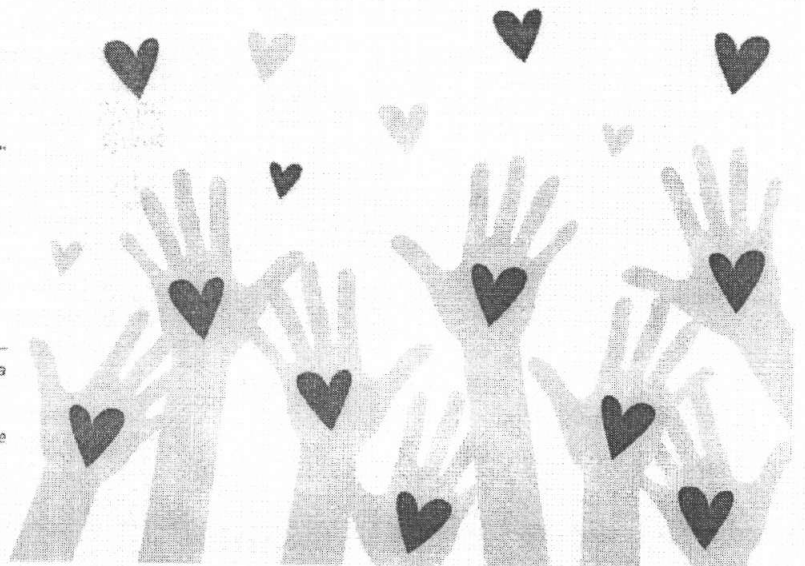
III: ДНЕВЕН ЦЕНТЪР ЗА ДЕЦА С УВРЕЖДЕНИЯ

Комплекс от социални услуги за цялостно обслужване на децата през деня, които са свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, рехабилитационни потребности, организация на свободното време и личните контакти.

Екип от специалисти: социални работници, психолог, социален педагог, медицински специалист, помощен персонал, външни консултанти и доброволци. Обхват на дейност/въздействие: обучение според възможностите на потребителя, овладяване на ежедневни дейности, рисуване, моделиране, спортни дейности, междугрупови отношения, работа със семейството.

Забележка: Има и други социални услуги, които могат да се ползват от деца и семейства и за които, при необходимост, може да се получи допълнително информация от отделите „Закрила на детето“ при Дирекция „Социално подпомагане“ в съответния регион или от местната администрация.

¹Социалните услуги за деца, които се предоставят в общността съгласно Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) се предоставят от общините и вписаните в регистъра на Агенцията за социално подпомагане лица, които имат издаден лиценз от Държавна агенция за социално подпомагане, за предоставяне на социални услуги за деца до 18 годишна възраст.

ДОСТАВЧИК	ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО И АГРЕСИЯТА ДОБРИ ПРАКТИКИ
Фондация „Уникалните деца на Видин“ fudv@abv.bg тел: 094/924060, 0882422778	- Активно участие на специалисти - психолог и педагог от ЦОП в заседанията на МКБППМН, където се разглеждат случаи на вербална и индиректна агресия от страна на деца, ползващи услугата - Увеличаване броя на провежданите консултации с психолог и социален работник - Включване на децата, ползватели на услугата в групови работи за превенция и начини за справяне с афективни състояния при прояви на агресия - Срещи с родителите на тези деца в ЦОП и мобилна дейност – срещи с родителите в дома или на работното им място. Провежданите разговори са във връзка с поведението на децата и наказанието, което МКБППМН назначава. - Проследяване поведението на децата след тези действия на специалистите, изразяващо се в срещи с учителите и съучениците им
Фондация „Радост за нашите деца“ (ЦСРИ на деца със СОП „Радост“) radost.varna@abv.bg www.fondaciaradost.org тел: 052/731482, 0878272745, 0878700635	- Образователна и терапевтична подкрепа на деца със специални нужди и техните родители
Сдружение „Разнообразни и равни“ diverse_equal@abv.bg www.diverseequal.eu тел: 0899553478	-Добронамерено отношение, загриженост и насърчаване на учениците и родителите за преодоляване на възникналите затруднения: • Работилница за деца и родители в началото на учебната година, свързана с подготовката на необходимите пособия за образователния процес: 1.) създават се условия за преодоляване на трудности и проблеми, свързани с началото на учебната година 2.) възможност да се наблюдава желанието на деца и родители да творят заедно с учителя за осигуряване на учебен процес, отговарящ максимално на изискванията на училището 3.) при нежелание на родителите – възможност за приобщаване на проблемните деца както чрез екипна, така и чрез индивидуална работа 4.) насърчаване на искреното и позитивно общуване, добрите постъпки и малките успехи, особено на проблемните деца 5.) спечелване доверието на родителите и тяхната подкрепа при провеждане на работилницата, с цел получаване на оценка от тях и поощряване на децата 6.) възможност за създаване на полезни навици за подпомагане на братя и сестри в семейството, както и на приятели в училищна възраст

	- Включване в извънучилищни дейности, съответстващи на интересите и осмислящи свободното време на учениците • Работа с малки групи и индивидуално чрез ролеви игри 1.) стимулиране на творческата дейност и оформяне на естетически вкус 2.) запознаване с професии – оформление на вътрешен дизайн на класна стая 3.) създаване на навици за опазване на общественото имущество - Организиране на съвместни празници с участие на родителите • Работа за укрепване на ученическия колектив, чрез подготовката и провеждането на празници и чествания 1.) предоставят се равни възможности на всяко дете да разкрие дарбата си, чрез собствен избор на това, което ще представи 2.) ролята на учителя е да бъде помощник и съветник • Създаване на подходящ сценарий, с доброволно участие на учениците 1.) изгражда се отговорност при изпълнение на поставените задачи 2.) създава се уважение към различието • Превръщане на празника в истинска демонстрация на успехите и постиженията на класа като голяма група и на всеки негов член 1.) създаденият продукт е без материално изражение, но се изпълва с много емоции, взаимност, разбиране 2.) насърчава се толерантността между учениците 3.) въздейства се върху промяната на човешките поведения и взаимоотношения
Център за обществена подкрепа - Дряново csuds@abv.bg тел: 0878537622	- Провеждане кампании от екип на ЦОП в СУ „М. Райкович” – Дряново в предварително определени класове от Директора на училището. - Работа по заявка на учители в случаи на нужда от работа с определен клас или ученик. - Работа по заявка от Директора на ДГ „Детелина” – Дряново, поради зачестилите случаи на агресия и при деца в предучилищна възраст. - Проведен психологически тренинг с родители от подготвителна група по въпроса как да постъпват възрастните, ако в поведението на детето възникне агресивност, как да реагират на пристъпите на ярост? - Обсъждане с родители възникването на детската агресия, възможните пътища за изход от трудни житейски ситуации; формиране у родителите култура да разбират проблемите на агресия у малките деца

	- Обсъждане с родителите на възможните пътища за изход от трудни житейски ситуации
Сдружение „Ранна интервенция на деца в риск“ jeni.gocheva74@gmail.com факс: 056/879061 тел: 056/879062, 0879168006, 0879168001	- Работа основно с недоносени деца и деца с увреждания до 7 годишна възраст
Фондация „Символ на любовта – дневен център за работа с деца с увреждания“ signoflove@gocenet.net тел: 0751 /61157 факс: 0751/62179	- Индивидуална и групова работа с деца с неприемливо поведение съобразно две програми, разработени от ИСДП, част от сборника „Специализирани програми за деца в конфликт със закона“ • „Програма за развитие на базови социални умения“ • „Програма за обучение в умения за асертивно поведение“ - Ангажиране на родителите с провеждане както на индивидуални сесии, така и съвместни, с техните деца - При несъдействащи родители се търси ОЗД
Сдружение „Граждански инициативи“ – гр. Ловеч sgi_lovech@abv.bg gragdanskiinitiivi_lovech@abv.bg www.sgilovech.com тел: 0876552571	- Стартирана двугодишна програма по подписано междуинституционално споразумение с ОУ „Хр. Никифоров“ – Ловеч за превенция на насилието сред деца в училището, която включва: • Проучване чрез анкетни карти, попълнени от ученици, родители и учители • Анализ на ситуацията • Тематични обучения – проведени са две тренинг обучения, обхващащи деца от 2 до 6 клас: 1.) за разпознаване на видовете насилие; 2.) за запознаване на детето с отговорните страни, към които трябва да се обърне в случай на риск или насилие. - Работи се в група, а при индивидуални случаи на неприемливо поведение или насилие, родителите се насочват към ДСП за подаване на заявление за ползване на СУ, съобразно нуждите на детето.
Фондация „Асоциация Анимус“ animus@animusassociation.org www.animusassociation.org тел./факс: (+3592)9835205 9835305, 9835405	- Реализация на програми за действие с деца с трудно поведение в училище - Разработване на стратегия и опит за справяне с насилието сред подрастващите - Превенция на насилието върху деца и юноши в семейството и в училище • „Приятелите на Зипи“ – бъдещите граждани на България – програма, учеща децата на умения за разрешаване на

конкретни проблеми, както и на овладяване и разбиране на емоциите – своите и на другите. Всеки урок показва как децата да прилагат различни стратегии за справяне с трудностите, да повишат собствената си самооценка, да подобрят устойчивостта си на травматични събития. Това ги прави способни да помагат на себе си и на другите, да приемат и ценят различията на децата в класа.

- „*Ранно разпознаване и предотвратяване на тормоза в училище чрез участие на децата в 7 държави от Европейския съюз*“ – проект, насочен към превенция на училищния тормоз, като учениците са активни действащи лица в процеса на създаване на безопасна среда, лишена от насилие. Разработени и разпространени материали по проекта:

1.) „*Чуй ме*“ – книжка, представяща гледната точка на децата към тормоза и безопасността в училище

„*Класна стая без тормоз*“ – наръчник за учители, предоставен на МОН за безвъзмездно ползване

2.) „*Какво да правя ако тормозят детето ми в училище*“ – дигитална брошура за родители

Материалите са достъпни на сайта на проекта:
<http://listen.animusassociation.org/?lang=bg>

- „*RISE – Повишаване на вътрешните ресурси за справяне с училищния тормоз*“ – програма за интервенция на тормоза в училищните обществения. Въвежда техники за ползване в ситуации на тормоз сред учениците и осигурява инструмент за превенция на такива ситуации. Иновативна програма, базирана на тренинг и интерактивни техники с цел да се повиши вътрешният ресурс на тийнейджърите, самооценката им и уменията им за справяне в случай на насилие.

- „*Травма център за деца и семейства*“ – програма, осигуряваща специализирана консултация и психотерапия на деца и техните родители

1.) *Подобрява способността на децата да преработват болезнените събития в живота си и да се справят успешно в бъдеще*

2.) *Помага на родителите да имат по-голяма чувствителност към страданието на детето си*

	3.) <i>Повишава родителския капацитет за създаване на подкрепяща семейна среда, в която детето да израства спокойно и здраво</i> • „Зона ЗаКрила“ – детски център за застъпничество и подкрепа. Взема участие в мултидисциплинарни екипи по случаи на деца, в различни обучения за надграждане на капацитета си за работа в ситуация на насилие и в работни срещи с институции по темата за насилие. • „Ключ към училище без страх“ - проект за превенционни програми в паралелки от 1-ви до 10-ти клас в три училища, в продължение на 5 последователни учебни години. Целта на проекта е създаване на училищна среда, в която се възпитават ценности на здравословно общуване, ненасилствено разрешаване на конфликти и приемане на различията, за да бъдат предотвратени насилието, тормоза и унижението сред учениците - Подкрепа на деца и родители, чрез Комплекс за социални услуги за деца и семейства, обхващаща работа с различни целеви групи: • деца с поведенчески проблеми и техните родители – от изключително значение е включването на родителите на тези деца в психосоциалната работа 1.) <i>предучилищна възраст</i> – проблемно поведение като хиперактивност, разстройство на вниманието, агресия, тревожност, проблеми с раздялата 2.) <i>начална училищна възраст</i> – проблеми с концентрацията, проблеми на общуването с връстниците, обучителни затруднения 3.) <i>горна училищна възраст</i> – бягства от училище, проблеми в комуникацията със съучениците и други училищни трудности • деца, жертви на насилие и техните семейства – системна психосоциална работа за преодоляване на травматичните последици от преживяно домашно насилие, сексуално насилие, емоционална злоупотреба и подкрепяща среда за развитието и връщането към обичайния начин на живот. • деца, жертви и извършители на училищен тормоз – пряка индивидуална помощ с оглед

	на всеки конкретен инцидент и организация на цялостна мултидисциплинарна подкрепа за спиране на тормоза в конкретния клас и училище. Училищният тормоз е свързан с много срам и вина за децата, което често е повод да не търсят помощ от родители и институции. Това е причина проблемите да се задълбочават и да достигат до системата за закрила на детето в етап, когато последствията са утежнени. От една страна това са случаи на деца от уязвими социални групи, но от друга – това е феномен, който присъства във всякакви училища и следва да се реагира своевременно. • деца, в риск от отпадане от училище и техните родители - предоставяне на активна психосоциална подкрепа и работа с тези деца и с техните родители, тъй като много често причината децата да бъдат извън образователната система или да изостават в училище се намира в семейството – неглижиране, родителско отчуждение, случило се травматично събитие, раздяла с важна за детето фигура, настъпила наскоро промяна в живота на детето и семейството и др.
Фондация "Социални практики в общността"- Пазарджик Център за обществена подкрепа "Зора" - Панагюрище cop.pg@mail.bg www.fondacia-spo.blogspot.com тел.: 035762023	- Многократни срещи на социален работник ОЗД/ДСП и директор ЦОП с родител – „недоброволен потребител“ за осъзнаване необходимостта и важността от ползване на социална услуга „Семейно консултиране“, с цел повишаване на родителския капацитет и оказване на подкрепа на дете с неприсмливо поведение - Последваща работа с вече доброволно ангажиран и съдействащ на следващ етап родител за извършване на консултации на детето с неприемливо поведение в училище със съответните специалисти и ползване на социална услуга „Училищна подкрепа“, „Социално-педагогическо консултиране на деца с поведенчески проблеми“ и „Психологическо консултиране“
Сдружение „Прегърни ме“ milena_neyova@abv.bg	- Организиране на творчески ателиета за деца, настанени в социални центрове (основно в ЦНСТ), като по този начин се откриват и развиват талантите на децата
Център за обществена подкрепа към Областен съвет на БЧК – гр. Добрич	- Работа в добро взаимодействие със специализираните държавни и общински социални,

dcenter@abv.bg
тел.: 058/605472

образователни и културни институции, както и с неправителствени организации

- Спектър от разнообразни и отговорни дейности за интеграция на децата и семействата в риск, осъществявани от екип, включващ ръководител, педагог, социален работник и психолог, както и дейности, свързани с превенция на агресията от деца с неприемливо поведение по направления:

- помощ в индивидуалната подготовка на децата за учебните занятия
- индивидуална и групова работа с родителите, насочена към повишаване на родителския капацитет, в различни области – според възрастта и потребностите на децата
- психологическа подкрепа на деца за личностното им израстване и психическо укрепване
- организиране на занимания по интереси, с цел осмисляне на отдиха и свободното време на децата и междусрочните ваканции
- социално-психологически консултации на деца и родители, с цел подобряване на възпитанието на децата и повишаване на родителския капацитет
- взаимодействие с училища, социални учреждения, неправителствени организации с оглед осъществяване на ефективни педагогически, психо-социални и административни консултации и услуги за децата от центъра и за техните семейства
- сформирани групи, работещи по модули с различна тематика, включително и по превенция на насилието и агресивното поведение – имат за цел да се осигури защитена среда, в която децата да могат да споделят и отработват различни ситуации, с оглед конструктивно справяне с агресията и претрансформирането ѝ.

- Подкрепа, насочена към децата, преживели насилие и съответно упражнили такова у дома – защитената си територия, на улицата и в училище, която започва от първоначалния контакт с детето и семейството, като преминава през оценката и конкретната терапевтична програма:

- Програма „Позитивно родителстване и изкуството да бъдеш родител” – насочена към повишаване на родителския капацитет в различни области, в зависимост от възрастта и потребностите на децата.

	Продължителността на модула е в 11 сесии или в рамките на 1 година, веднъж месечно. <i>- поставени цели:</i> 1.) подкрепа и развитие на родителската грижа, чрез повишаване саморефлексията на родителите; 2.) изграждане на реалистична и позитивна нагласа за ролите и отговорностите им; 3.) подобряване на общуването с децата; 4.) доверие, сътрудничество и осъзнаване уникалността на детската личност. <i>- основни засегнати теми:</i> 1.) ролите, които изпълняваме в семейството; 2.) особености и типове родителстване; 3.) общуване – особености, специфика и видове; 4.) активно слушане – що е това и как да се прилага за подобряване на комуникацията; 5.) градивни техники за корекции на неподходящо детско поведение; 6.) техники за себеизразяване и себеуважение. <i>- очаквани резултати:</i> 1.) по-самоуверени родители, използващи градивни и ефективни методи при възпитанието и отглеждането на децата си; 2.) правилна и подобрена комуникация; 3.) умения за справяне самостоятелно в критични ситуации; 4.) позитивна нагласа и лична удовлетвореност от родителската грижа и роля. <i>- ефективност:</i> 1.) много добър модел за ефективно родителстване, който помага на участниците да се опознаят и доверят един на друг; 2.) родителите споделят проблеми, които срещат при отглеждането и възпитанието на децата; 3.) сплотяване на групата, прераснало във времето до взаимопомощ помежду им; 4.) бързо намиране на адекватен изход от агресивно детско поведение. • Програма „НЕ на насилието!“ - споделяне в „Малка затворена група“ с възрастова граница. Продължителността на модула е в 12 сесии или в рамките на една година, веднъж месечно. <i>- цели:</i> 1.) запознаване с формите и видове насилие;

	2.) повишаване на чувствителността на децата към насилието; 3.) методи и начини за справяне. - <i>основни теми:</i> 1.) разпознаване на видове насилие, чрез интерактивни игри и методи; 2.) повишаване на уменията на участниците за реакция при попадане в ситуации на насилие; 3.) форми и видове...; 4.) модели за справяне и избягване на подобни конфликтни ситуации. - <i>резултати:</i> 1.) разпознаване на видове насилие; 2.) умения за справяне с такива ситуации и адекватна помощ; 3.) противопоставяне и търсене на специализирана подкрепа от институции и органи на реда. • Модул „Стойностни модели на общуване, приказки за ценностите” – малка група за работа с деца. Отработени и предадени чрез приказките, ценностите и добрите модели стават на практика по-достъпни за децата. - <i>цели:</i> 1.) изучаване и отработване на различните видове емоции и чувства; 2.) умение да ги разпознаваме – както в другите, така и в себе си и да ги споделяме; 3.) добри модели на поведение; 4.) приятелство, доверие, право на избор и заемане на позиция, безопасност и др. - <i>резултати:</i> 1.) повишаване на самоувереността на децата; 2.) подобряване на общуването помежду им; 3.) в защитена среда децата споделят техните проблеми; 4.) създаване на приятелства, доверие, отстояване на позиции. • Презентации на тема „Да кажем НЕ на насилието сред деца!” в училищата по случай 19 Ноември – „Световен ден за борба с насилието над деца”. - <i>цели:</i> 1.) Чрез интересни игри, примери и обсъждане на казуси, учениците се запознават с различни иновативни стратегии за справяне с насилието в училище. 2.) Раздават се стикери, флаери, значки, запознаващи ги с различните форми на насилието в училище, стратегии за справяне и

	информация с активни телефони на доверието. 3.) На участниците се залепят стикери с надпис „Детски свят – свят без насилие” и „Не затваряй очи, подай ръка”, правещи децата съпричастни към проблема. - резултати: 1.) повишаване информираността на децата; 2.) различни стратегии и умения; 3.) сътрудничество и оказване на подкрепа на дете в риск.

Практически насоки за действията, които учители и ученици трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации

Определения:

Дефиниция на инцидент: Инцидент е всяко травматично събитие за дете, вследствие на което е наличен риск от увреждане на неговото физическо и/или психическо здраве.

Видове насилие: физическо, психическо, сексуално.

Дете в риск, по смисъла на т. 11 от §1 на Допълнителните разпоредби на Закона за закрила на детето е:

- а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
- в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;
- д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

Задължение за съдействие по чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето:

Това задължение има всеки, на когото стане известно, че дете се нуждае от закрила, като това лице е длъжно незабавно да уведоми дирекция "Социално подпомагане", Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, т.е. достатъчно е алтернативното уведомяване и на една от тези институции. Това задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

Съгласно разпоредбите на Закона за закрила на детето, при постъпване на сигнал в Държавната агенция за закрила на детето, че дете се нуждае от закрила, председателят ѝ го препраща незабавно в отдел "Закрила на детето" в дирекция "Социално подпомагане"

по настоящ адрес на детето за извършване на социално проучване и предприемане на мерки за закрила.

Действия на образователната институция при инцидент или проява на насилие между ученици и върху ученици

1. Действия за прекратяване на насилието или травматичното събитие:

1.1. Служителят на образователната институция, свидетел на случилото се или уведомен за него, се намесва незабавно, за да преустанови проявата на насилие или друго травматично събитие.

2. Приоритетна грижа за здравето на всички ученици, участници в инцидента или насилието.

2.1. Служителят на образователната институция, свидетел на случилото се или уведомен за него, сигнализира незабавно медицинското лице в училище, за установяване нуждата от намеса на Бърза неотложна медицинска помощ. /Медицинското лице извършва преглед и сигнализира Бърза помощ, при нужда, след което описва състоянието, интервенцията и причината за нея в медицинския журнал/.

3. Незабавно се сигнализира за случилото се:

3.1. директорът на образователната институция и класният ръководител;

3.2. родителите /настойниците, попечителите, други лица, при които детето е настанено като мярка за закрила на детето/ на учениците – пострадали от насилие или инцидент и тези, които са упражнили такъв.

3.3. Дирекция „Социално подпомагане“ /ДСП/. Компетентна да предприеме мерки за закрила е тази дирекция, която е по настоящ адрес на детето, това е адресът, на който детето пребивава. В случай на по-голяма оперативност и спешност може да се сигнализира дирекция „Социално подпомагане“ по местонахождение на училището по телефон, факс, електронна поща /данни за телефони, факс, електронна поща на дирекции „Социално подпомагане“ на територията на цялата страна са поместени на сайта на Агенцията за социално подпомагане /www.asp.government.bg/. До 24 часа от случилото се, сигналът се подава и писмено до ДСП.

3.4. При невъзможност за осъществяване на контакт с дирекция „Социално подпомагане“ сигналът за инцидента и предприетите действия или за проявата на насилие може да се подаде на Националната телефонна линия за деца 116 111 към Държавната агенция за закрила на детето, която е с национално покритие, денонощна и безплатна.

Сигнал може да бъде подаден до Държавната агенция за закрила на детето и устно на телефон /централа/ 02/933 90 10, 02/933 90 11, факс 02/980 24 15, по електронна поща на e-mail: sacr.government.bg, в звеното за административно обслужване – приемна, на адрес: гр. София, ул. „Триадица“ № 2. Данни за териториалните поделения на Държавната агенция за закрила на детето, до които може да се подаде сигнал, са налични на официалната електронна страница www.sacr.government.bg.

3.5. Органите на МВР /инспектор Детска педагогическа стая, оперативен работник/

4. **При нужда от Кризисна интервенция:** В случай на травматично /кризисно/ събитие, настъпило за група ученици, вследствие на участие или присъствие на инцидента или упражнено насилие, водещо до риск от увреждане на физическото или психическо здраве, е възможно да се сезира Държавната агенция за закрила на детето, с искане за провеждане на кризисна интервенция. Данни за телефони, факс и електронен адрес на Агенцията са налични в сайта на ДАЗД /посочени и в т. 3.4/. Кризисна интервенция може да се осъществи и от Министерството на образованието и науката – от психолози от Националната мобилна група за психологическа подкрепа, както и от психолози, работещи в социални услуги на територията на населеното място, в което е ситуирано училището, с активното действие и съдействие на дирекция „Социално подпомагане“, в качеството ѝ на орган за закрила на детето на местно ниво.

5. **Регистрация на инцидента или проявата на насилие:** В тези случаи от страна на училищното ръководство се предприемат приоритетни и спешни мерки в грижа за здравето на ученика/учениците и сигнализиране на заинтересованите страни – родители, директор на училище, дирекция „Социално подпомагане“, след което случаят **се регистрира в Регистър, създаден във връзка с Механизма за противодействие на училищния тормоз.** Обособява се досие, в което се прилагат писмените обяснения на служители, очевидци на случилото се, опис на хронологично предприетите действия и постигнати резултати в опазване на физическото и психическо здраве на децата – участници в инцидента и/или проявата на насилие. В случай на насилие задължително се предприемат и действия по разработения алгоритъм към Механизма за противодействие на училищния тормоз.

6. **Допълнителни действия в случай на упражнено насилие върху ученик от страна на служител в образователната институция** – директорът на образователната институция предприема незабавни действия за проверка на фактите и обстоятелствата по

случая, след което изготвя доклад за резултатите, който представя на вниманието на началника на съответното регионално управление на образованието и на органите на МВР.

7. Екипно обсъждане на случая, с оглед превенция на инциденти и прояви на насилие – задължително случаите на инциденти и тормоз се обсъждат на заседание на екипа, създадан във връзка с Механизма за противодействие на училищния тормоз във всяка образователна институция, с участието на социални работници от отдела за закрила на детето към дирекция „Социално подпомагане“, за анализ на случилото се и причините, които са го породили, както и планиране на мерки и действия, изпълнението на които ще доведат до трайно намаляване на случаите на насилие между деца, ученици и върху тях, и до снижаване на броя на инцидентите.

8. Привличане на външни специализирани доставчици на услуги за подкрепа на екипа за справяне със създалата се ситуация и минимизиране на рисковете, както и предотвратяване на ескалиране на напрежението. Информация за доставчиците на социални услуги може да бъде получена от официалната електронна страница на ДАЗД /секция „Лицензиране“ – подменю „Регистри“ – „Регистър на издадените лицензи“, или на посочения в т. 3.4. телефон за връзка, както и от отделите за закрила на детето, за наличните социални услуги на територията на всяка община.